

Військові експерти багатьох країн вважають, що світ вступає в період військових дій нового покоління, для яких будуть характерні інші методи ведення війни, способи вживання сил і засобів. Війни нового покоління спрямовані не стільки на безпосереднє знищення противника, скільки на досягнення політичних цілей. Одна з форм війн такого роду – це диверсійно-терористична діяльність.

У мирний час диверсійна діяльність активно застосовується терористичними групами, диверсії при цьому можуть розглядатися як різновиди терористичних актів. Приклади таких дій можна спостерігати в даний час у Сирії, Афганістані, США, Іраку, на Північному Кавказі і Росії. Викладене зумовлює необхідність вжиття превентивних заходів щодо унеможливлення поширення одного з таких негативних явищ – тероризму та його інструменту – диверсійних актів.

Незважаючи на досить незначну частку у загальному масиві суспільне небезпечних діянь, величезна потенційна небезпека диверсії обумовлена тим, що навіть одиничний диверсійний акт може завдати серйозної шкоди економіці нашої країни, сповільнити темпи будівництва та вводу в експлуатацію окремих підприємств, порушити ритмічність роботи тієї чи іншої галузі народного господарства. Крім того, потрібно мати на увазі, що такого роду злочинними акціями заподіюється також серйозна морально-політична шкода [1, с. 3]. Тому у сучасних умовах з урахуванням створення нових засобів масового ураження величезної руйнівної сили, хімічної та бактеріологічної зброї значної ефективності, небезпека диверсії ще більше зростає.

Зазначена обставина обумовлює необхідність детального вивчення ознак таких суміжних злочинів як терористичний акт і диверсія, у тому числі тих ознак, що визначають конструктивні розходження між цими злочинами і тим самим правильній кваліфікації таких діянь.

Терористичний акт за багатьма ознаками співпадає з диверсією. Проте є певні особливості, які й відмежовують ці злочини один від одного. Так, слід звернути увагу на об'єктивну сторону складу злочину, передбаченого ст. 113 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [2]. Виділимо такі її форми, а саме вчинення: вибухів, підпалів чи інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їх здоров'ю; вибухів, підпалів чи інших дій, спрямованих на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народно-господарське чи оборонне значення; дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, поширення епізоотій чи епіфітотій.

Тобто сутність диверсії визначається сукупністю ознак, характерних рис та істотних особливостей, що притаманні диверсії як воєнно-політичній та правовій категорії, які складають її внутрішній зміст. Диверсія, перш за все, спрямована на ослаблення держави, завдання великої шкоди її економічній системі [3, 147].

Згідно до ст. 258 КК України об'єктивна сторона терористичного акту характеризується спрямованістю на спричинення шкоди невизначеному широкому колу осіб і вчинюється загальнонебезпечним способом, пов'язаним перед усім із спричиненням шкоди особі, а з іншого боку – із знищенням чи пошкодженням матеріальних об'єктів. До того ж завдання шкоди матеріальним об'єктам за своєю суттю є ні чим іншим як формою психічного тиску на людей, способом їх залякування. Таким чином, саме тероризм становить загрозу безпеці суспільства: призводить до багаточислених людських жертв, значних матеріальних збитків, дестабілізує обстановку у державі, формує негативну морально-психологічну атмосферу, відчуття страху громадян за своє життя.

Отже, ці поняття різні, хоча їх спільність в тому, що вони характеризують спрямованість, з одного боку, на спричинення фізичної шкоди необмежено широкому колу осіб, а з іншого боку – на пошкодження або знищення матеріальних об'єктів.

Не зважаючи на певну спільність цілей диверсії та тероризму, можна визначити деякі принципіальні відмінності між явищами, які ми розглядаємо.

По-перше, якщо в ст. 113 КК України (диверсія), наведений вичерпний перелік злочинних діянь, то до тероризму, крім названих безпосередньо в ст. 258 відносяться самі різноманітні інші дії. Тобто тероризм – це здійснення, підготовка або загроза здійснення вибуху, підпалу або інших дій, які створюють небезпечність для життя або здоров'я людини або загроза настання тяжких наслідків, якщо вони здійсненні з метою примушення органів державної влади, органів місцевого самоврядування або повноважних осіб, міжнародних організацій або їх представників, а також фізичних, юридичних осіб здійснити певну дію або утримання від її здійснення, спрямовані на залякування населення, провакацію війни або воєнних конфліктів, які призведуть до міжнародних ускладнень [4, с. 668].

По-друге, якщо при диверсії дії злочинців спрямовані на заподіяння суттєвої шкоди економічній системі держави [5, с. 247], то при тероризмі – на залякування населення, дестабілізацію обстановки. Головна мета диверсії складається головним чином в послабленні держави, а тероризму – в залякуванні населення, примушуванні до прийняття рішень або утримання від цього прийняття.

Таким чином, при диверсії дії спрямовані на знищення осіб, нанесення тілесних ушкоджень або заподіяння іншої шкоди, при тероризмі дії спрямовані на залякування населення або його частини, дестабілізацію, пригнічення. Мета диверсійних актів полягає у послабленні держави, метою же тероризму є примушування до прийняття якогось рішення чи утримання від його прийняття.

У даному випадку мета є основною ознакою, за якою можливо провести розмежування між зазначеними злочинами.

Крім зазначеної ознаки між диверсією і тероризмом можна виділити і цілий ряд інших, умовно кажучи, додаткових ознак. Так, диверсант зазвичай діє тайно, а терорист – демонстративно, приваблює до себе увагу засобів масової інформації та населення, тобто терористи нерідко афішують свою злочинну діяльність. У деяких випадках навіть спостерігається їхнє прагнення до присвоєння відповідальності за наслідки нещасних випадків, до яких вони не мали ніякого відношення. Такий випадок мав місце в Росії при катастрофі одного з житлових будинків через загоряння природного газу. Тож істотною розмежувальною ознакою є ультимативність дій при тероризмі.

Саме за ознакою спеціальної мети (не враховуючи деяких інших ознак) тероризм треба відмежовувати від такого суміжного умисного злочину, як, диверсія.

Таким чином, мета є такою визначальною ознакою, що дозволяє розмежувати ці суспільно-небезпечні діяння. Однак, виділення й інших, можливо, додаткових ознак дозволяє сформулювати досить повне уявлення про існуючі розходження у розглянутих злочинах.

Література:

1. Андрусів Г. В., Бантишев О. Ф., Діденко Б. М. Відповідальність за особливо небезпечні злочини проти держави [Текст] / Г. В. Андрусів, О. Ф. Бантишев, Б. М. Діденко. – К. : РВЦ "Київський університет" 1994. – 345 с.
2. Кримінальний кодекс України [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25 – 26. – Ст. 131.
3. Литвак О. М. Держава і злочинність [Текст] / О. М. Литвак. – К. : Атіка, 2004. – 302 с.
4. Навроцький В. О. Кримінальне право України. Особлива частина Курс лекцій [Текст] / В. О. Навроцький. – К. : Т-во Знання, КОО, 2000. – 771 с.
5. Уголовный кодекс Украины. Комментарий [Текст]. – Харьков. : Одиссей, 5-е издание. 2008. – 872 с.